

Synpunkter på regeringens forskningspolitik

Statens historiska museer (SHM) har getts möjlighet att inkomma med synpunkter på regeringens forskningspolitik. Myndigheten lämnar härmed sina synpunkter.

Sammanfattning

SHM vill för forskningspolitikens inriktning från 2021 framhålla följande förhållanden och behov:

- Forskningspolitiken behöver utformas så att museernas samlingar bättre kan utnyttjas för forskning och så att museernas roll för forskning och högre utbildning bibehålls och stärks.
- Forskningspolitiken behöver stå i samklang med och stödja kultur- och kulturarvspolitiken. SHM och andra museiorganisationer har i uppdrag att tillgängliggöra samlingar för forskning, vetenskapligt bearbeta dem, förmedla forskningsresultat och på andra sätt bidra till forskning och annan kunskapsutveckling.
- Regeringen bör fortsätta att främja datadriven forskning inom humaniora genom uppdrag och forskningsmedel. Satsningen bör emellertid även omfatta forskningsmässig kvalitetshöjning av befintliga data för att öka användarbeten och möjliggöra ny forskning.
- Regeringen behöver tillse att SHM och andra museiorganisationer har tillgång till forskningsmedel att söka i konkurrens. SHM menar att nivån på anslaget 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet, UO 17, för fördelning av Riksantikvarieämbetet behöver höjas. Andra statliga forskningsfinansiärer behöver också beakta och avsätta medel för museernas forskningsbehov.

Museerna är en del av forskningsinfrastrukturen och den högre utbildningen
SHM vill inledningsvis framhålla några centrala utgångspunkter till grund för de lämnade synpunkterna och som regeringen bör beakta.

Museerna är betydelsefulla för försörjningen av kunskap och kompetens i hela landet och bidrar till en mångfald i forskningslandskapet. De samlingar som museiorganisationer förvaltar är en del av forskningsinfrastrukturen och en tillgång för samhället i sin helhet när de används. De är även viktiga för att organisationerna genom forskning ska kunna fullgöra sina uppdrag. Vidare är många museiorganisationer forskningsmiljöer där såväl akademisk grundforskning som tillämpad forskning bedrivs. Till det kommer att de är resurser för den högre utbildningen.

Statens historiska museer (SHM) är en sådan betydande akademisk forskningsmiljö med flera forskande docenter, doktorer och doktorander. Forskningen finansieras med externa bidrag från olika forskningsfonder. Medel har genom åren även erhållits från EU och andra finansiärer. SHM samarbetar med en rad olika akademiska miljöer, däribland Göteborgs, Stockholms och Uppsala universitet samt Linnéuniversitet genom medverkan i olika projekt och forskarskolor. Även kontakten med övriga centralmuseer samt med landets läns museer är omfattande. Flera av SHM:s forskare undervisar och handleder vid universitet, och de olika institutionerna är på så vis viktiga delar i varandras ömsesidiga kunskaps- och utbildningsekologier.

SHM har ett omfattande internationellt forskningssamarbete och besöks av flera hundra gästforskare och studenter årligen. Samlingarna med över 11 miljoner föremål och 111 ton osteologiskt material är en betydande forskningsinfrastruktur som utnyttjas i många nationella och internationella forskningssamarbeten och i grundutbildning, forskarutbildning och postdoktoral forskning. SHM har även boksamlingar och museimiljöer som är viktiga forskningsresurser. Genom publicering och publik verksamhet förmedlas forskningsresultat till såväl forskarsamhället som allmänheten med tillfällen till diskussion och debatt.

Följaktligen berörs Sveriges museer generellt och SHM specifikt av forskningspolitiken. Den behöver utformas så att samlingarna bättre kan utnyttjas för forskning och så att museiorganisationernas roll för forskning och högre utbildning bibehålls och stärks. Det är en nödvändig förutsättning för att kulturarv

och historia ska bidra till samhället. Forskningspolitiken behöver stå i samklang med kultur- och kulturarvspolitiken. SHM och flera andra statliga museiorganisationer har i förordningarna med instruktion i uppgift att vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som har anförtrotts myndigheten (för SHM, se (2014:1079)). Enligt museilagen (2017:563) ska museiorganisationer bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning samt genom forskning och annan kunskapsuppbyggnad (4 och 8 §). Forskningspolitiken behöver stödja och stärka museiorganisationerna så att regeringens målsättningar inom kultur- och kulturarvspolitiken (prop. 2016/17:116) nås. Eftersom kulturarv och historia är resurser för en hållbar samhällsutveckling är det en förutsättning även för genomförandet av FN:s Agenda 2030.

Digitalisering, digitala infrastrukturer och kvalitetshöjning av data

I propositionen Kunskap i samverkan – för samhället och stärkt konkurrenskraft (2016/17:50) aviserade regeringen en satsning på datadriven forskning, särskilt inom humaniora. Motivet var att kulturarvsinstitutionernas arkiv, samlingar och bibliotek utgör en resurs vars forskningspotential till stor del är outnyttjad då bara en bråkdel är digitaliserat. En ökad tillgång till stora digitala datavolymer öppnar för att besvara nya frågeställningar och för metodutveckling. Vetenskapsrådet gavs i regleringsbrevet för år 2017 i uppdrag att förbereda för att finansiera dels digital infrastruktur som stödjer datadriven forskning, dels digitalisering och tillgängliggörande av kulturarvssamlingar. En utlysning gjordes 2018 i samarbete med Riksbankens jubileumsfond och Kungl. Vitterhetsakademien.

SHM anser att regeringen bör fortsätta att främja datadriven forskning inom humaniora genom uppdrag och forskningsmedel. Behoven av att tillgängliggöra museernas samlingar digitalt är stora och fortsatt stöd både underlättar forskning och möjliggör helt ny forskning.

Satsningen bör emellertid även omfatta forskningsmässig kvalitetshöjning av befintliga data. Det kan handla om att göra analyser av grundmaterial för att komplettera med data som saknas men behövs för att svara på nya forskningsfrågor. Det kan också handla om att komplettera databaser med information som finns men inte inkluderats vid registreringen. Förädling av digitala data ökar användbarheten. Den kräver ofta en forskningsinsats och forskarkompetens.

Museernas betydelse för utbildning och lärande

Museernas roll för utbildning och livslångt lärande behöver uppmärksammas och utnyttjas bättre. Museer har kapaciteten att stärka utbildningarnas forskningsanknytning samt samverka kring och vidareutveckla utbildningsutbudet i hela landet. Det kan handla om att ta fram innovativa, nydanande utbildningar och lärandemiljöer för såväl museiområdet som för andra områden och bidra till samhällseliga mål, däribland hållbar utveckling och FN:s Agenda 2030.

Tillgång till forskningsfinansiering

SHM och andra museer behöver tillgång till forskningsmedel för att fullgöra sina författningensliga uppdrag och bidra till kunskap och kompetens i samhället. Forskningsbehoven omfattar kvalitetshöjning av data, grundforskning med utgångspunkt i samlingar och miljöer samt forskning för förvaltningen och tillgängliggörandet av dem. Vidare behövs kunskap för organisationsutveckling och om hur museiorganisationer bidrar till andra samhällsmål.

I dagsläget fördelar Riksantikvarieämbetet forskningsmedel från anslaget 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet, UO 17. Ca 15 miljoner kronor per år fördelas till kulturarvsforskning där universitet, högskolor och kulturarvsinstitutioner konkurrerar om medlen. Riksantikvarieämbetet fördelar även ca 3.5 till 4 miljoner kronor per år till centralmuseernas forskning.

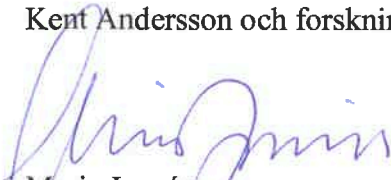
SHM anser att anslaget är otillräckligt, särskilt mot bakgrund av uppgiften i förordningen (2014:1079) med instruktion för Statens historiska museer att vetenskapligt bearbeta samlingarna samt ansvaret enligt museilagen (2017:563). Riksantikvarieämbetet fick den 1 juni 2017 ett utökat ansvar att i ökad utsträckning stödja museer. Nivån på anslaget 1:4 för fördelning av Riksantikvarieämbetet justerades dock inte för att möta museernas behov av forskningsmedel. Den behöver höjas.

Möjligheterna att få medel från forskningsfinansiärer för kvalitetshöjning av data är idag begränsade och behöver stärkas. Det är ett viktigt led i främjandet av datadriven forskning, och kan exempelvis göras genom att tillföra anslaget 1:4 särskilda medel och genom uppdrag till statliga forskningsfinansiärer.

Det är väsentligt att statliga forskningsfinansiärer, exempelvis Formas, Vetenskapsrådet och Vinnova, beaktar och avsätter medel för museernas

forskningsbehov, bl a genom riktade satsningar. Medelstildelningen till projekt bör ske i konkurrens och på lika villkor.

Beslut i detta ärende har fattats av överintendenten Maria Jansén efter föredragning av utredaren Jan Turtinen. I den slutliga beredningen har även avdelningschefen Kent Andersson och forskningschefen Christina Fredengren deltagit.

Maria Jansén
Överintendent

Jan Turtinen
Utredare

Kopia: Kulturdepartementet